

Анотація дисципліни

Назва - Геоекологічна експертиза території

Лектор – Катерина Борисівна БОРИСЕНКО доц. к.пед.н.

Курс, семестр - 4 курс, 8 семестр

Загальна кількість академічних годин – 90

Кількість кредитів: 3

Попередні умови для вивчення: загальна гідрологія, метеорологія і кліматологія, геологія, геоморфологія, фізика, хімія, математика, картографія.

Опис дисципліни: Мета викладання навчальної дисципліни – сформувані у майбутнього фахівця знань і умінь щодо запобігання негативного впливу антропогенної діяльності на стан навколишнього середовища та здоров'я людей, а також оцінки ступеня екологічної безпеки господарської діяльності та екологічної ситуації на окремих територіях та об'єктах.

Основні завдання курсу:

дослідити взаємодію людського суспільства з навколишнім природним середовищем, та прослідкувати причинно-наслідкові зв'язки і дати експертні висновки щодо вирішення цієї проблеми.

Програма складається з трьох розділів: розділ 1. Головні аспекти, нормативна база, державне регулювання та управління у галузі екологічної експертизи; **Розділ 2.** Порядок проведення та економічний механізм здійснення екологічної експертизи.; **Розділ 3.** Порядок проведення та економічний механізм оцінки впливу на природне середовище; Висновки. Програма включає 10 тем:

РОЗДІЛ 1. ГОЛОВНІ АСПЕКТИ, НОРМАТИВНА БАЗА, ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ У ГАЛУЗІ ЕКОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Тема 1. Вступ. Зміст, предмет і об'єкт, методи геоєкології. Екологічна експертиза: мета, завдання, принципи, критерії, типи. Об'єкти і суб'єкти експертизи. Поняття геоєкологія, експертиза. Географічні завдання екологічної експертизи. Науково-методичні основи екологічної експертизи. Типи та форми екологічної експертизи. Історія геоєкологічних досліджень. Історія розвитку екологічної експертизи в Україні. Принципи екологічної експертизи. Умови проведення екологічної експертизи. Методи геоєкології. Методика експертизи досліджень (метод аналогії, моделювання тощо). Державна та громадська експертизи. Права громадських об'єднань і участь громадськості у державній експертизі. Інші види екологічної експертизи.

Тема 2. Загальні положення про екологічну експертизу території. Критерії виділення форм і типів екологічної експертизи. Організація державної екологічної експертизи. Особливості організації та проведення громадської екологічної експертизи. Незалежність здійснення державної та громадської екологічної експертизи.

Пріоритети екологічної експертизи у світлі інтеграції України до Європейської співдружності. Альтернативні підходи до методики оцінки екологічних ситуацій.

Тема 3. Органи державного управління в галузі екологічної експертизи.

Компетенція Верховної Ради України в галузі екологічної експертизи. Компетенція Кабінету Міністрів України в галузі екологічної експертизи. Призначення проведення складних державних екологічних експертиз (ситуацій та діючих об'єктів, вплив від яких поширюється на за межі однієї області).

Проведення державної екологічної експертизи (у тому числі і додаткової) підрозділами Міністерства екології України. Компетенція місцевих рад в галузі екологічної експертизи. Повноваження місцевих рад в галузі екологічної експертизи, що делегуються виконавчим комітетам. Шляхи та алгоритм проведення державної екологічної експертизи еколого-експертними підрозділами Міністерства екології України та його органами на місцях.

Тема 4. Методологічні принципи екологічної експертизи. Схема досліджень при проведенні екологічної експертизи. Строки та зміст робіт з експертизи. Інформація про

сучасний стан геосистем. Соціально-економічна інформація. Оцінка впливу на навколишнє середовище (ОВОС). Експертиза ОВОС. Картографічне забезпечення екологічних експертиз.

РОЗДІЛ 2. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ЗДІЙСНЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ.

Тема 5. Статус експерта та замовників екологічної експертизи. Основні права та обов'язки екологічного експерта. Строки та порядок проведення екологічної експертизи територій та об'єктів. Правові гарантії захисту прав експерта екологічної експертизи. Права замовників екологічної експертизи. Обов'язки замовників екологічної експертизи. Перелік основного пакету документів, що подається експерту для проведення процедури експертизи. Порядок та терміни складання висновку екологічної експертизи. Гарантії незалежності експерта екологічної експертизи. Контроль за ходом проведення екологічної експертизи

Тема 6. Умови, підстави і процедура проведення екологічної експертизи. Її фінансування. Шляхи та термін проведення державної екологічної експертизи. Умови фінансування замовником виконаних еколого-експертних робіт. Вимоги до підготовчої стадії, основної та заключної стадій здійснення екологічної експертизи.

Визначення початку державної екологічної експертизи та граничні терміни її проведення. Фінансування державної екологічної експертизи територій та об'єктів. Фінансування громадської екологічної експертизи.

РОЗДІЛ 3. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ОЦІНКИ ВПЛИВУ НА ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Тема 7. Оцінка впливу на навколишнє середовище (ОВНС): склад і зміст матеріалів. Загальні положення. Нормативна база складання ОВНС. Порядок розробки матеріалів ОВНС. Структура та зміст розділу ОВНС. Склад розділу ОВНС. Підстави для проведення ОВНС.

Заходи щодо забезпечення нормативного стану навколишнього середовища й вимог екологічної безпеки. Захисні та відновлювальні заходи щодо забезпечення нормативного стану навколишнього середовища й вимог екологічної безпеки. Заява про екологічні наслідки діяльності. Зміст окремих підрозділів розділу ОВНС. Визначення комплексу заходів, необхідних для дотримання вимог природоохоронного законодавства. Визначення еколого-економічних наслідків реалізації. Складання окремих підрозділів розділу ОВНС.

Характеристика навколишнього природного середовища. Оцінка впливу людей на геологічне середовище та атмосферне середовище, гідрологічне середовище, ґрунти, рослинний та тваринний світ та на об'єкти природо-заповідного фонду.

Тема 8-10. Забруднення навколишнього середовища

Забруднення атмосфери, водних об'єктів суші, ґрунтового покриву. Поводження з відходами, державна політика, досвід розвинених країн з переробки і використання продуктів рециклінгу. Міжнародне наукове і економічне співробітництво у вирішенні глобальних екологічних проблем. Міжнародні програми з охорони довкілля. Міжнародні конвенції та угоди про охорону природи. Глобальний екологічний моніторинг і глобальне регулювання якості природного середовища. Участь України в міжнародних проєктах.

ВИСНОВКИ.

Форми та методи навчання: Пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемного викладу, частково-пошуковий, дослідницький, дискусійний.

Лекції на час суворих карантинних обмежень, спричинених вірусом Covid19, воєнним станом в Україні можуть проводитися дистанційно у форматі відеоконференції платформи ZOOM, GoogleMeet тощо. Студентам надаються запитання для самоперевірки та самоконтролю. Практичні заняття можуть проходити в аудиторії чи в дистанційній формі. Усі матеріали і навчально-методичний комплекс представлені у середовищі Office365 на сайті кафедри фізичної географії та картографії. Консультації індивідуальні та групові можуть відбуватися в аудиторіях університету чи дистанційно синхронно та асинхронно (з використанням месенджерів Viber, Telegram, електронної пошти тощо; на Google drive, перевірка знань здійснюється в середовищі Google Forms.).

Форми організації контролю знань, система оцінювання: виконання

практичних робіт, 1 контрольна робота та підсумковий семестровий контроль (залік). Реалізуються ці види контролю за допомогою виконання відкритих/закритих тестових запитань, практичних робіт та онлайн-опитування під час лекцій, чи опитування в аудиторії.

Навчально-методичне забезпечення: робоча програма навчальної дисципліни, конспект лекцій (рукопис), розробки практичні індивідуальні завдання для студентів: запитання з курсу, тести.

Мова викладання – українська.

Список рекомендованої літератури:

Основна література

1. Гайнріх Д., Гергт М. Екологія: сігу-Аііаз: Пер. з 4-го нім. вид./ Наук. ред. пер. В. В. Серебряков.- К.: Знання-Прес, 2001. - 287 с.: іл.
2. Гавриленко О.П. Геоекологічне обґрунтування проектів природокористування: навч. посібник/ О. П. Гавриленко. - К.: Ніка – Центр, 2003.- 332 с.
3. ДБН А.2.2-1-95. Склад та зміст матеріалів ОВНС. Мінекобезпеки України, 1996. – 28 с.
4. Закон України Про оцінку впливу на довкілля (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 29, ст.315. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text>
5. Закон України Про стратегічну екологічну оцінку (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 16, ст.138). - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19#Text>
6. Марушевський Г. Б. Стратегічна екологічна оцінка : навч. посіб / Г.Б. Марушевський. – К. : К.І.С., 2014. – 88 с.

Допоміжна література

1. ДБН А.2.2-1-2003. Склад і зміст матеріалів оцінки впливів на навколишнє середовище (ОВНС) при проектуванні і будівництві підприємств, будинків і споруд. – К.: Держбуд України, 2004. – 17с.
2. Інструкція про здійснення державної екологічної експертизи. Мінекобезпеки України, 1995. – 25 с
3. Україна: основні тенденції взаємодії суспільства і природи у ХХ ст. (географічний аспект)/ За ред.. Л. Г. Руденка. – К.: Академперіодика, 2005. – 320 с.

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Додаткові матеріали до дисципліни «Екологічна експертиза». Режим доступу: <http://eia.menr.gov.ua/upload/files/rHKYLgeNQE.pdf>
2. Додаткові матеріали до дисципліни «Екологічна експертиза». Режим доступу: <http://eia.menr.gov.ua/upload/files/m8KTEB7Sk9.pdf>
3. Додаткові матеріали до дисципліни «Екологічна експертиза». Режим доступу: <https://kharkivoda.gov.ua/oblasna-derzhavna-administratsiya/strukturaadministratsiyi/strukturni-pidrozdili/486/284>
4. Статистична інформація <http://www.ukrstat.gov.ua>
5. <http://www.management.ru>

Дисципліна повністю забезпечена методичними матеріалами з детальним розглядом кожної практичної роботи та яскравими презентаційними матеріалами.

*Затверджено на вченій раді факультету геології, географії, рекреації і туризму
Протокол № 4 від 03.04.2023 р.*